

470786

Diplom 185

P. Eras.
Stud.jur.

S U R M A N U H T L U S .

Eras, P.

*Kastab nõuetele.
Tartu, 8. X 87. M. Kauri*

Diplomitöö
470786

P. E r a s .

Stud. jur.

E. V.
TARTU ÜLISKOOLI
SIGUSTEADUSKOND

8. okt. 37.

№ III.

TARTU

Sissejuhatus.

Surmanuhtluse ajalugu.

S U R M A N U H T L U S .

Surmanuhtluse hinnang.

Surmanuhtlus ja selle areng.

Surmanuhtluse ajalugu ja selle areng.

Kokkuvõtte.

A. A.

2538

*Lehekõne 19 X 87. õigusteadus-
koum*

SURMANUHTLUS.

=====

Sissejuhatus.

Surmanuhtluse ajalugu.

Surmanuhtluse täidesaatmise viisid.

Surmanuhtluse hinnang.

Surmanuhtlus meie kriminaalseadustikus.

Surmanuhtluse täidesaatmine meil.

Kokkuvõte.

oooooooo

Surmanuhtluse ajalugu.

S I S S E J U H A T U S .

Surmanuhtluse eesmärk on inimese elu lõpetamine.

Võitluses kuritegevusega on kasutatavam abinõu Tema karistus. Karistus on pahe, mis süütegijale peale pannakse süüteo eest. Karistuse siht on teatavate mõjude saavutamine süütegija juures. asetajaks.

Radikaalsem karistuste hulgas on surmanuhtlus. usi,

Surmanuhtluse siht on süütegija lõpulik isoleerimine. keht. Ühiskonnast. Oma olemuselt erineb tema järsult teistest karistustest. ka tema perekond.

Sellepärast on tema üle tõusnud palju vaieldusi, mis kõigjal on võtnud eriti akuutse kuju uute kriminaalseaduste väljatöötamisel. Mitmata jätmist. Kõrgema ühiskondliku võimu

Töös "Surmanuhtlus" olen seadnud sihiks anda ülevaate surmanuhtluse ajaloost, surmanuhtluse täidesaatmise viisidest, surmanuhtluse hinnangust ja surmanuhtlus meie üldkriminaalseadustikus, tuginedes tekstis ja viimasel lehel küljel toodud allikatele. niseviisid. Surmanuhtlus ei tebanud

mitte üksi süüdlast vaid tapeti ka süüdlase perekond, maja põletati ja var. ooo0000oooo skeeriti.

Surmanuhtluse ajaloolist arengut jälgides leiame seda

Surmanuhtluse ajalugu.

Kõrgema §.m.21,22 ptk. leiame, et surmaga karistatakse

Surmanuhtluse sisuks on inimese elu lõpetamine.

Surmanuhtlus on peakaristustest vanim ja tähtsaim. Tema tekkimisest on ühed arvamisel, et surmanuhtlus on alguse saanud inimeste ohverdamisest, teiste arvamisel on surmanuhtlus veretasu asetajaks.

Ürgajal, kui polnud riike ega kirjutatud seadusi, kehtis üks seadus: silm silma vastu ja hammas hamba vastu. Kahjusaaaja sugulaste kohus oli kättemaksmiseks tappa nii süüdlane, kui ka tema perekond.

Loobuda kättemaksust tähendas tolleaegse veende järgi perekonna äraandmist, surnu mälestuse rüvetamist ja usuliste kohustuste täitmata jätmist. Kõrgema ühiskondliku võimu puudumisel oli sugukonna- või perekonnapeal piiramatu võim oma kodakondsete karistamiseks. Tema võis neid igal ajal omal äranägemisel surmata.

Riikide tekkimisega võttis riigivõim üle ka ühiskonnas välja kujunenud karistamiseviisid. Surmanuhtlus ei tabanud mitte üksi süüdlast vaid tapeti ka süüdlase perekond, maja põletati ja varandus konfiskeeriti.

Surmanuhtluse ajaloolist arengut jälgides leiame seda

juba piiblist. Vabariigi viimasel ajastul, mil demokraat-

Moosese 2.rm.21,22 ptk.leiame, et surmaga karistakse kavalusega tapjat, isa-ema lööjat ja äravandujat, inimesevarast, nõida, usust taganejat ja usukommete rikkujat.

Kreekas võis riigivõimu tekkimise ajajärgul peremees orja omal äranägemisel karistada. Spartas riigivõim isegi soodustas helootide tapmist.

Kreekas surmati ühes poliitilise süüalusega ka ta lapsed, mõnikord iga viienda ta sugulastest. Tessaloonikas karistati surmaga nii inimese kui ka toonekure tapjaid. Peloponeesoses tõugati naisi, kes Olümpia mängu pealt vaadata julgesid, mäeharjalt kuristikku. Ateena seaduseandja Draakon luges surmanuhtluse vääriliseks isegi töölooma tapmist, puuviljavargust ja laisklemist.

Roomas, kus ori oli res, non persõna, karistati orja surmaga pisemagi eksimuse eest. Orje poodi, näljutati, mürgitati, kisti tükkideks, löödi risti, sunniti kiskjatega või üksteisega pealtvaatajate löbuks võitlema. Sageli orja süüteo eest tapeti peale süüdlase ka tema kaaslased. ⁽²⁾

Vabadel roomlastel oli 12 tahvli ajastul kriminaalkuritegude eest karistusteks varatrahvi kõrval harilikult surmamine. Piinamine surmamise juures oli vabade isikute

suhtes keelatud. Vabariigi viimasel ajastul, mil demokraatlik arenemine jõudis niikaugemale, et surmanuhtlusest oldi tegelikult loobunud ja seda võidi vältida kas provokatsiooni teel või vabatahtliku paaga. Vabariigi roomlane võis täie õigusega uhkustada, et tema civitas ei raja oma kaitset surmanuhtluse karmusele. ⁽³⁾

Kuid printsipaadi tulekuga muudeti karistusesüsteem karmimaks. Kuni Hadrianuseni karistati surmaga ainult parricidiumi, kuid pärast Hadrianust olid raskemad kuriteod surmaga karistatavad. Regulaarseks vormiks oli mõõgaga pea maha-raiumine, kuid karmimad vormid olid tuleriit või kiskjate kätte andmine. ^uCalluus, uputamine kotis koos loomadega, kui hirmuäratav ja õudne karistus oli reserveeritud isa- või ematapjaile. ⁽⁴⁾

Vanemad Saksa seadused lubavad kättemaksuks tappa nii tapmise, raskete kui ka kergete haavade löömise, kalla le-tungimise ja isegi sõnadega teotamise eest.

Keskajal, - X - XVIII sajandini, - surmanuhtlus määrati kõigi pisemate süütegude eest. Surmanuhtluse täidesaatmine sündis eriti julmalt. Tolleaegsed kriminaalkodeksid võitluses kuritegevusega tuginesid halastamatu karmusele. Karis-tuste määramisel oli valitsevaks põhimõtteks hirmutamise printsiip. ⁽⁵⁾

Seadustekogud "Constitutio criminalis Bamergensis" ja "Const. criminalis Carolinae" juba oma kaanepiltidelt meenutavad karistuste hirmu. Samuti XVII s. saksa kriminalist Benedikt Karpts^{ov}, kes kiitles, et ta üle 20.000 surmaotsusele alla kirjutanud, oma töö: "Practica nova Imperialis Saxonica rerum criminalium" kaanel kujutas völlast, põletamist, rattale rebimist j.n.e., ühesõnaga, sel ajal levinumaid surmamise viise. (5)

Karl V kriminaal-koodeksi järgi karistati surmaga ligi 50 süütegu.

Prantsusmaal loeti enne revolutsiooni 115 süütegu surmaga karistatavaks. (6)

Veel XIX sajandi esimesel veerandil karistati Inglismaal surmaga 240 süüteo eest. (7)

Keskaeg oli kuulus nõiaprotsesside poolest. Valitses arvamine, et inimesed, eriti naised, võivad kuradiga ühendusse astuda. Kinnitakse, et üksi Saksamaal ligi 100.000 inimest nõidadena hukati. Keskaegsete juristide - usuteadlaste õpetuse järgi oli parem hukata ühes lahkusklikkudega ka õiged, kui et lahkusklikud pääseksid. Nende väide oli: küll Jumal ise õiged ära tunneb.

Nii 16. veebruaril 1568a. mõistis püha inkvisitsiooni

kohus kõik Hollandi elanikud surma, kui usust taganejad. Ainult mõned üksikud eraldi nimetatud isikud olid sellest vabastatud. Filipp II kinnitas inkvisitsioonikohtu otsuse ja andis käsu selle viibimata täide viia, soole, vanusele ja seisusele vaatamata. Olgugi, et otsus jäi täitmata, hukati umbkaudu 125 tuhat hollandlast. (8)

Võõraste vägivaldne sissetung Eestisse XIII sajandil tõi eestlastele orjuse. Müümine, koerte vastu vahetamine ja surmanuhtlus tühiste süütegude või härraste lõbuks oli harilik. Keskaegsed Lääne-Euroopas valitsevad julmad karistused ja piinamised kanti vallutajatega meie maale. Alles 1641.a. kaotati Rootsi valitsuse poolt "piinamise kohtud" ja kõrbiti mõisnike õigusi. Kuid vene valitsuse tulekuga muutub olukord endiseks. Nii 1739.a. maanõunik parun Rosen vastab vene valitsuse ametlikule järelepärimisele: "Mõisnikel on piiramata kodukaristamise võim talupoja üle, kes mõisniku rõhumise ja vägivalla vastu kuskil kohtus kaevata ei tohi". (N.Kann. "Feodalism" lhk.270). Kohtuvõim oli täielikult mõisnikkude käes.

Samuti kasutati surmanuhtlust linnades tühiste süütegude eest.

Nii teatab Pärnu õpetaja kirikuraamatus 25.aprillil

1703a. ".....Sai üks rootsi ametimees nimega Hartvig Haubohm, kes oma naise oli maha jätnud ja sinse kingsepa Bartili le-
sega koos elama hakanud ning temaga kolme lapse isaks saanud, linnas vanal turuplatsil mõõgaga hukatud ja keha eeslinna sur-
nuaiataha maetud. Timukas oli õnnetu, kuna alles ta seitsmes hoop süüdlase pea ja parema käe keha küljest lahutas" (9)

Valgustuseaeg pani aluse võitlusele surmanuhtluse üle. Algmeid sellest leiame juba Thomas *Morse* "Utoopia"st". Surma-
nuhtlust eitavad ka Rousseau ja Montesquieu. Avalikku võitlust surmanuhtluse vastu alustab ^{a.1746} austria professor J.v. Sonnenfels. Kuid pöördepunkti sellesse võitlusesse toob 1764 Cesare di Beccaria töös: "Dei delitti e delle pene". Beccaria väidab, et surmanuhtlus on ebaõiglane, mittevajalik ja kahjulik. Surma-
nuhtluse vastane vool tungib ka ilukirjandusesse ja mõttetea-
dusesse. Siin eitavad surmanuhtlust Goethe, Hugo, Dostoevski ja *Kavel*. 19 sajandi jooksul rikastavad surmanuhtluse küsimust oma töödega A.Berner, C.Mittermaier, Böhmer, F.v.Holtzendorff j.t.. *Austrias kaotati surmanuhtlus 1787a., kuid seati sisse*

180 1910.aastal saksa 30.õigusteadlaste päeval esineb aktiivse surmanuhtluse vastu võitlejana kuuluis kримinalist M.Liepman. (10) Samal aastal Bebel koguteoses "Für oder wider die Todesstrafe" tõendab, et kuritegevus on sotsiaalse viletsuse vilj ja ener-
nuhtluse kaotamise paljudes maades.

giliselt eitab surmanuhtluse vajadust.

A. Ilmasõda sumbutab vaielused surmanuhtluse üle, kuid pärast ilmasõda jätkuvad need endise hooga.

Meil vaielused surmanuhtluse poolt ja vastu esinevad Kr. S.arutamisel Riigikogus ja ajakirjanduses 1928 aastal.

18 - 20 sajandini toimunud sotsiaalsed ja majanduslikud murrangud, demokraatlikkude ideede tungimine rahvastesse, üldine kultuuri tõus ja teaduse ning kirjanduseilma seisukohavõtt mõjutasid surmanuhtlust seadusandluses.

Järkjärgult vähenesid surmanuhtlusega karistatavate süütegude arv, üksikutes maades kadus surmanuhtlus mittetarvitamisega, armuandmiste % suurenes.

B. 1753 Vene keisrinna Elisabeti käsuga muudeti surmanuhtlus, asetades seda sunnitööga.

1765.aastal Toskaanas hertsog Leopoldi salajasel korraldusel surmanuhtlused jäid täideviimata; 1786.a. surmanuhtlus kaotati seadusega.

Austrias kaotati surmanuhtlus 1787a., kuid seati sisse 1803.a..

1791.aastal Prantsusmaal vähendati surmanuhtlusega karistatavate süütegude arvu 119 -lt 32 -ni. Code penal 1810 kitsendas veelgi surmanuhtlust. 1848a. revolutsioonid tõid surmanuhtluse kaotamise paljudes maades.

(12)

Surmanuhtlusest riikides annab ülevaate eelolev loetelu:

A. Riigid, kus surmanuhtlus kaotatud üldkriminaalseaduslikes:

Argentiina 1921.aastast; Brasiilia 1890.a.; Tshiili 1929a.; Kolumbia 1910.; Costa Ricq 1880.; Daani 1930.; Ekvaator 1895.; Guatemala 1889.; Honduras 1894.; Läti 1933.; Mehiko 1931.; Nicaragua 1893.; Hollandi 1870.; Põhja-Ameerika 8 osariiki: Maine 1887., Rhode Island 1852., Michigan 1846.; Wisconsin 1853., Minnesota, North Dakota, South Dakota, Kansas 1907; Norra 1902.; Peru 1924.; Portugal 1867.; Ru-meenia 1933.; San Marino 1865.; Rootsi 1921.; Helveetsia: liit 1848. ja 14 kantonit; Hispaania 1932.; Uruguay 1907.; Venezuela 1873.;

B. Riigid, kus esineb surmanuhtlus: 1. Belgia 1867.a.. Kalla-

letung kuningale, mõrv, lapsetapmine j.t.. Pea mahalöömine.

2. Bulgaaria, 1896., rasked poliit.kuriteod, mõrv, raske tulesüütamine. Poomine.

3. Kanaada, 1906., riigi äraandmine, äraandmine sõjas, mõrv. Mitteavalik poomine.

4. Tshiili, 1875., Riigi äraandmine, mõrv. Avalik mahalaskmine. 1929.a. Kr.S.eelnõus surmanuhtlus puudub.

5. Hiina, 1933., Kr.S.eelnõu. Riigi äraandmine.

6. Kuuba, 1934., Poliitilised kuriteod vabariigi vastu.

7. Inglismaal, 1908., Riigi äraandmine, mererõöv, tulesüütamine laeval j.t.. Mitteavalik poomine.

8. Eesti (vaata ptk. "Surmanuhtlus meie Kr.S.").
9. Soome, 1889.. Riigi äraandmine, mõrv. Peamahalöömine mitte-
23 avalikult. Mitteavalik poimine.
10. Prantsusmaa 1910.. Riigi- ja maaäraandmise raskemad juhud,
25 mõrv, valetunnistamine, millele järgneb surmanuhtlus j.t.
26 avalik peamahalöömine (1934a. eelnõus mitteavalikult).
11. Kreeka 1834.. Riigi äraandmine, mõrv, röövimise ja tule-
süütamise kvalifitseeritud juhud, j.t.. Avalik peamahalöö-
mine.
12. Itaalia 1930.. Kallaletung kuningale ja valitsuse juhile,
riigi äraandmine, sõjariistus mäss j.t. mitteavalik maha-
laskmine.
13. Jaapan 1907.. Kallaletung keisri ja ta perikonnale, riigi ja
maa äraandmine. Mitteavalik poimine.
14. Jugoslaavia 1929. Poomine.
15. Leedu 1925. Riigi äraandmine ja rasked poliit.kuriteod.
Mahalaskmine. (Nüüd katsetakse gasitamisega).
16. Luksemburg - nagu Belgias.
17. Põhja-Ameerika. A. al nimtamata osariikides. Mürkgaas ja
elektritool.
18. Persia 1926.
19. Poola 1932. Poomine.
20. Vene 1935. Poliitilised kuriteod. Mahalaskmine.

21. Helveetsia 22 kantonis. atmise viisid.
22. Hispaania 1935. seati sisse avaliku korra kaitseks.
23. Tasmeania. Mitteavalik poomine. esinevad kvalifitseeritud surmamist toime-
24. Tschehoslovakkia. 1934. kvalifitseeritud surmamist toime-
25. Türgi, 1926. Poomine. na lihtsurramine esineb piinamiseta.
26. Ungari, Riigi äraandmine, mõrv. Mitteavalik poomine. is-

viisid, kaasajal ootatakse selle vastu teid, et surmanuht-
luse täidesaatmist inimlikumaks muuta.

Surmamist on toimetatud avalikult ja mitteavalikult. Avalikul surmaotsuse täitmisel kutsuti rahvas kokku kiriku- kelliade helistamisega, paanapuhumisega või teadannetega. Surmamist toimetati püünilikult vastavate tsermooniatega, kuhu kogunes hulgane rahvas. Eriti keskajal olid surmanise- taritused lõbuks toorestunud massidele.

Vaadeldes surmamiseviise näeme, et nende tekkimisel on mõjutanud maa looduslikud omadused. Nii suurte laantega kaetud maades seoti südalused puude kõige saagiks kiskja- tele, Indias kasutati elevantide südamõistatute purust- kumiseks, troopikamaades jäeti hukatavad mürgiste putu- katete südamaks, kasutati vee tõusu meres pikaldaseks upu- tamiseks jne.

Surmanuhtluse täidesaatmise viisid.

Surmanuhtluse täidesaatmisel esinevad kvalifitseeritud ja lihtsurmamine. Kvalifitseeritud surmamist toimetatakse piinamisega, kuna lihtsurmamine esineb piinamiseta. Vanal ja keskajal domineerisid kvalifitseeritud surmamisviisid, kaasajal otsitakse sellevastu teid, et surmanuhtluse täidesaatmist inimlikumaks muuta.

Surmamist on toimetatud avalikult ja mitteavalikult. Avalikul surmaotsuse täitmisel kutsuti rahvas kokku kirikukellade helistamisega, pasunapuhumisega või teadaannetega. Surmamist toimetati pidulikult vastavate tsermooniatega, kuhu kogunes hulgana rahvas. Eriti keskajal olid surmamistatitused lõbuks toorestunud massidele. ⁽¹⁴⁾

Vaadeldes surmamiseviise näeme, et nende tekkimisi on mõjutanud maa looduslikud omadused. Nii suurte laantega kaetud maades seoti süüalused puude külge saagiks kiskjatele, Indias kasutati elevante süüdimõistetute purukssõtkumiseks, troopikamaades jäeti hukatavad mürgiste putukatele söödaks, kasutati vee tõusu meres pikaldaseks uputamiseks jne. ⁽¹⁵⁾

Surmamiseviisidest esineb juba väga vanal ajal põletamine. Arvatavasti kujunes see surnukehade põletamisest: tulel pidi olema patust puhastav jõud.

Põletamisega toodi ka jumalatele ohvreid; ladinakeelne sõna supplicium oli vanasti ohverdamine, kuna hiljem tähendas karistamist. Piiblist leiame, et Jumal hävitas isegi Soodma ja Komorra tulega. Põletamine harilikult sündis tuleleegil. Hukatav seoti võlla külge raudahelatega, võlla ümber oli laotud tuleriit. Mõnikord pandi varjatud kehaosadesse põlevaid aineid ja põletati aeglasel tulel piinade suurendamiseks. Sageli põletamine toimus metallist anumates, milliseid tulel kuumaks aeti ja kus hukatav pikkamisi piinades kõrbes.

Kasutamist leidis ka suitsutamise. Hukatav riputati nii kõrgele leegi kohale, et ta pikkamööda lämbus suitsus.

Poomine surmamiseviisina oli tuntud juba vanal ajal. Poodi kaelapidi, jalgupidi jne. Peeter I juhises 24.XII.1719.a. määrab röövlitele ja varastele karituseks poomise ribikontipidi. Siin võlla põikpuu külge kinnitati nõoriga konks, mis löödi hukatava ribikondi taha. Kinni-

seotud käte ja jaigadega süüdimõistetute rippus ribipidi kuni piinades vaeveldes suri. Harilikult poomiseks tarvitati võllast, poodi aga ka puudele. Peagu igas linnas oli oma võllas, mis asetses kas linnavärvate juures või selleks määratud väljal. Eriti kuulus oli hiigelvõllas Pariisis, kus harilikult kõlkus 50 - 60 poodut. Keskajal kasutati poomist vähe, seda loeti häbistavaks inimesele.

Roomas loeti ristilöömist häbistavaks surmamiseviisiks, mida kasutati orjade hukkamiseks. Hukatav kinnitati ristile naeltega, pea ülesse või allapoole kuni saabus nälja ja jänu tõttu pikaldane ja piinav surm. Ristilöömine kadus ristiusu tulekuga.

Pea mahalöömine sündis mõõga, kirve või tapamasina abil. Sellele surmamiseviisile vaadati kui kergemale ja vähem häbistavamale karistusele, kuna hiinlased selle vastu loevad pea mahalöömist häbistavaks surmamiseviisiks, kui näiteks poomist.

Keskajal leidis kasutamist neljakiskumine. Hukatav asetati seljalitapalavale ja seoti raudahelatega, mis haarasid rinna, kaela, kõhu alumise osa ning puusad. (7) karistuseks.

Tangidega kisti liha mitmelt poolt ihult ning valati

haavadesse keeva tina, õli tõrva või väävelit. Siis rakendati iga liikme külge hobune ning sunniti neid tõmbama. ⁽¹⁸⁾

Kontide ja lihaste sitkus oli aga sageli nii tugev, et kirves katkiraiumiseks appi tuli võtta. Siis kiskus iga hobune tüki kehast eemale. Timukas kandis pärast lõhkikirebimist tükid kokku, heitis tuleriidale ja tuhk puistati tuulde.

Uputamist kasutati harilikult massilistel hukkamistel. Eriti leidis see hukkamiseviis aset Venes 17 sajandi algusel. 1608 aastal kirjutatakse Moskvast: "Inimesi ~~puta~~ uputakse Moskvast juba 2 aastat peagu iga päev. See on hirmus. Kevadel suurvesi kannab kaldale kaladelt näritud tuhandeid laipu, mis kallastel mädanevad".

Uputamist tarvitati ka Kreekas ja Roomas. Roomas õmeldi isatapjad nahast kotti ühes kassi, ahvi ja mürgise maoga ning heideti siis jõkke. ⁽¹⁹⁾

Mahalaaskmine - oli ja on peamiselt sõjaväelastele surmamiseviisiks.

Teiba otsa ajamine oli 16 sajandil hirmsamaks karituseks Venes.

Maasse asetud terava teiba ots aeti pärasoole kaudu inimese kehasse, nii et teiba ots tuli välja kas rinnast või seljast. Piina pikendamiseks oli teibal teatud kaugusel otsast väljaaste, mis takistas teiba tungimist sügavale kehasse.

Elavalt maasse kaevamine oli naistele määratud karistus mehetapmise eest.

Hukatav oli kaevatud üleni maasse vaid ainult kaela või rinnani. Aeglase surma tõttu pandi hukatava juurde valve, et talle sülla ega juua ei tooda või vabastata. Sarnane surmamiseviis leidis aset Venes 18 sajandi esimesel poolel.

Idamaal jäeti maassekaevatud loomadele saagiks.

Peale selle leidsid aset veel järgmised hukkamiseviisid: soolikate väljakiskumine, Sula tina kurku valamine, kaljult alla tõukamine, lämmatamine, kiskjatele lõhkikiskumiseks heitmine, kividega surnuks viskamine, näljasurm, mürgitamine, surnukspeksumine, sidumine hobusesaba külge jne..

Mahalaskmine ühe isiku poolt toimub harilikult ootamatult revolvrilasuga. Normaalselt mahalaskmine sünnib sõdurite rivilt kogupauguga. Alati mahalaskmine ei

Kaasaegsed surmanuhtluse täidesaatmise viisid on:
Pea mahalöömine kirve, mõõga või giljotiini abil; poomine,
kägistamine (garott), mahalaskmine, hukkamine elektritöölil, gaasitamine. ⁽²⁰⁾ → mürgitamine

Vaatamata püüdele leiutada surmamiseviis, mis oleks valuta ja kiire, ei ole seda saavutatud.

P o o m i s e kohta kinnitakse, et siin surm tuleb valuta ja kiirelt, kuid on juhtumeid, kus poodu 10 ja isegi 25 minutilise rippumise järele arstide poolt surnuks tunnistatud, aga siiski ellu ärkab. Moskva ülikooli professor Minakov tõendab, et poomise juures pole määratav lõplikult poodu suremisemoment ja hukatava kannatused võivad kesta pärast silmusest maha võtmist.

Hispaanias tarvitakse surmamiseviisiks kägistamist metallist kaelusega (garott). Kaelus pannakse ümber hukatava kaela ja kruvi abil surutakse metallrõngas vähemaks ja vähemaks kuni saabub surm.

M a h a l a s k m i s t võib teostada üks ja mitu isikut. Mahalaskmine ühe isiku poolt toimub harilikult ootamatult revolvrilasuga. Normaalselt mahalaskmine sünnib sõdurite rivilt kogupauguga. Alati mahalaskmine ei

tõõ hukatavale otsesest surma - on tulnud küllalt juhuseid, kus 5 - 6 kuulist läbipuuritud hukatav valus hoigab ja viskleb.

Pea mahaloõmine sünnib mõõga, kirve või giljotiiniga. Giljotiin on tapamasin, mille dr. Guillotin esitas 1789 aastal Prantsuse Rahvuskogule surmaotsuste täidesaatmiseks.

Pea mahaloõmine ei toimu igakord silmapilkselt. On tulnud ette juhtumeid, kus mitu korda (ka giljotiini juures) tuleb lüüa, enne kui pea eraldub kehast.

Surmamiseks elektritooli kasutakse 10.000 voldilist voolu. Elektrivoolule teatava pinges juures ei reageeri kõik inimesed ühtlaselt, ka tekitab see piina.

Gaasiga hukkamisel asetakse hukatav gaasikambrisse, kuhu lastakse mürggaas. Ka see surmamiseviis ei ole annud soovitavaid tagajärgi.

Mürgitaoline (K. Jotk. "Surmanuhtl. täidesaatmise viis")

Kokkuvõttes surmanuhtluse täidesaatmine on elanud läbi progressi - muutunud inimlikumaks. Julmad piinamised on kadunud, täidesaatmine taandunud avalikkusest vangla müüride vahele, hävinud eriline piidulikkus.

Ex. Div. Univ. Tartu

Surmanuhtluse hinnang.

Aastal 1764 ilmunud töös "Dei delitti edelle pene" kirjutab Beccaria: "Surmanuhtlus, kui karistus ei tugine ²¹ ~~osa~~õigusele. Tema, võib olla, on vajalik vaid siis kui riiki ähvardab anarhia ja kui teatud isiku olelemine, vaatamata vangistusele, võib välja kutsuda revolutsiooni. Kogemused näitavad, et surmanuhtlus ei takista kuritegevust. Maad ja sajandid, kus ja millal tarvitati karme karistusi ja julmi piinamisi, olid samal ajal hirmasate kuritegude maad ja sajandid".

Voltaire kirjutab: "Tapmisega ei võõrutata inimesi ²² tapmisest, nagu seda tahavad teha seadusteandjad ja kohtud."

Valgustuseajast tänapäevani kuuleme silmapaistvate juristide, poliitikute ja sotsioloogide hukkamõistvaid otsusi surmanuhtluse üle. Kuid surmanuhtlus püsib, vaatamata tema eitamisele ja südametunnistuse hukkamõistmisele. Seega nagu oleks midagi ühiskonnas, mis vaatamata mõistuse ja tunnete vasturääkivusele õigustab surmanuhtluse olemasolu.

Kriminaalõigus püstitab kaasajal põhinõuded karistuse-²³ tüüpidele, millele need peavad vastama. Üldiselt mitte ükski

karistus ei sisalda vastavust nendele nõuetele. Surmanuhtlus omakord aga eksib rängasti nende printsiipide vastu.

Karistus peab olema individuaalne s.o. karistus tohib puudutada ainult süütegijat ega mitte kellegi kolmanda õigusvarasid. Kuid surmanuhtlus mitte üksi sageli perekonnalt ei võta toitja, tõugates selle viletusele ja võibolla kuritegevusele, vaid toob ka kannatusi inimestele, kel pole otsest ühendust süüdimõistetuga. ⁽²⁴⁾

M. Gerent^{hl} loetleb rida juhtumeid, kus surmanuhtluse mõistmine ja täidesaatmine mõjutasid kolmandaid surmamõistetuga mitte mingisuguses ühenduses olevaid isikuid nii, et nad teostasid kas enesetapmise või langesid hullumeel-
susse.

Puudutades surmanuhtluse demoraliseerivat mõju ühiskonnale, näeme et see on eriti suur kultuurselt madalal arenemiseastmel lihtrahva ja laste juures. 1906a. vene väljakohtude laialdase tegevuse ajal võtsid K.kreisi S. valla talupojad ümberkaudsed vargapoised kinni, viisid need väljale (põllule - na pole) ja enamiku hukkasid.

Juurdlusel tunnistasid talupojad aga puhtsüdamlikult,

et nendel täielik õigus oli sarnase^{ks/}teguviisiks, sest nad olid kuulnud, et kõikjal tegutsesid väljakohtud. (24)

1894 aastal prantsuse saadikutekojas esitatud esitises surmanuhtluse kaotamiseks oli toodud järgmine fakt:

Mõrtsuka Schröderi hukkamisel *Melun* oli pealtvaatajate hulgas poisikeseohtu noormees, kes giljotiini lähedal asetseva puu otsas hukkamist nähtava lõbuga jägis.

Aasta möödudes hukati see innukas pealtvaataja mõrva pärast.

Sageli esitakse näiteid, kus lapsed kohut mängides oma kaaslasi surma mõistavad ja teadmatusest hukkavad. (25)

Tähelepanu väärrib ka mõju, mida avaldab üksikutesse isikutesse kui ka hulkadesse surmanuhtluse täidesaatmine ja selle kirjelduse avaldamine ajalehtedes. Inglismaal Wandworthi va^{ngla} esimene ametnik lasi enese 1924 aastal maha, kuna talle mälestused hukkamistest, millest ta oli sunnitud osa võtma elu piinaks muutsid. Tuntud inglise timukas Ellis tegi 1923 aastal enesetapmisekatse. Victoria timukas lõpetas 1924 aastal oma elu enesetapmisega, et pääseda kohustusest puua surmamõistetud naist. (26)

Põhimõttele, et karistus peab olema parandatav s.o. et võiks heaks teha kohtu eksimuse ei vasta surmanuhtlus. Kohus ei ole~~et~~ jõudnud sarnase täiuseni, et ei esineks vigu.

Sageli on selgunud kohtu tegeluses tõde vaid pärast surmanuhtluse täidesaatmist. ^(26^a)

Tihti põhjendatakse surmanuhtluse vajadust selle generaalpreveeriva tähtsusega. Surmanuhtlus mõjuvat üld-
susele nii, et see pidurdavat surmanuhtlusega karistata-
vate süütegude kordasaatmist. Kuid seda väidet ei tõesta
kuritegude statistika riikides enne ja pärast surmanuht-
luse kaotamist. ⁽²⁷⁾

Itaalias, kus kuritegevus väga suur, vastav statis-
tika enne ja pärast surmanuhtluse kaotamist 1.jaan.1890a.
näitab:

A.1887 - 1889	oli	4089	mõrva	
" 1890 - 1892	"	3993	"	
" 1893 - 1895	"	4043	"	
" 1896 - 1898	"	3874	"	
" 1899 - 1901	"	3411	"	⁽²⁷⁾

Sama näeme ka arvude võrdlemisel Inglismaal, kus 3 aasta
jooksul enne surmanuhtluse kaotamist oli 7497 surmaga ka-
ristatavat kuritegu ja 3 aasta jooksul pärast surmanuht-
lust 6620 sama liiki kuritegu. Sama pilt on kõigis maades
enne ja pärast surmanuhtluse kaotamist. Seega surmanuhtluse
kaotamine ei ole kapitalkuritegude hulka suurendanud. Arvud

näitavad kõikjal just vastupidiselt kuritegude vähenemist. See ei tarvitse aga seista otseses kausaal-sidemes surmanuhtluse kaotamisega vaid on pigemini seletatav üldise sotsiaalse ja kultuurse edenemisega. Riikides, kus surmanuhtlus kaotati ei sattunud ühiskond suuremasse hädaohtu, kui enne surmanuhtluse kaotamist, kui iseenesest on tähelepan-davam, et need riigid kõik on oma kultuuri, elanike, kom-mete, riigi vormi, majandusliku ja poliitilise seisundi poo-lest täiesti erinevad.

Väide, et hirm surmanuhtluse eest sunnib kurjategijat loobuma kuriteost on põhjendamatu. Kurjategijas asub lootus jääda tabamata või tema üldse ei mõtle tagajärgedele. Kurja-tegijas tõekehtsuse kuriteoks on suurem, kui hirm mõeldava karistuse eest.

1824 aastal Iirimaaal timukas, kes surmaotsuseid täide viis, pani ise varguse, mille eest ähvardas surmanuhtlus, toime. Samuti aeg, mil tühiste süütegude eest karistati sur-maga, oli kuritegevuse õitse-aeg.

Surmanuhtluse mõjust võitluses poliitilise kuritegevu-sega kirjutab prof. Tagantsev: "Revolutsiooniliste ideekand-jate massiline hukkamine ei hävita seda liikumist. Revolüt-

see, et tegelik elu näitab: teatav liik kurjategijaid sioonilise liikumise elujõud seisab temas eneses: sisal-
dub see inimkonda paremusele ümberkujundavat põhimõtet -
siis ei ükski jõud ei suuda takistada tema levikut, olgu
need vereojad või tuhandete peade langemine".⁽²⁹⁾

Jälgides ajaloo ja kaasajal poliitilist võitlust, võime tähele panna, et surmanuhtluse massiline tarvita- mine aeglustab revolutsiooniliste ideede levikut ehkki ei suuda seda kaotada. Revolutsiooni juhtide järjekindel ja süstemaatiline mahatapmine surub iga revolutsioonilise liikumise halvatusestaadiumi.

Surmanuhtlus ei ole jaotatav - seega langeb täieli- kult ära vastavus jaotavuse põhimõttele.

Surmanuhtlust pooldatakse kui õiglast kättemaksu kuriteo eest. Seega surmanuhtlus oleks tasuks mõrvale. Kuid siin unustakse, et suuremal osal surmamõistetutest psüühilised kannatused on väga suured enne surmaotsuse täideviimist. Need kannatused sageli viivad surmamõiste- tud enesetapmisele.⁽³⁰⁾ Seega õiglase kättemaksu põhimõte langeb ära, vaatamata sellele, et karistus ei tohi olla kättemaksu akt.

Kaaluvamaks väiteks surmanuhtluse pooldajatele on

see, et tegelik elu näitab: teatav liik kurjategijaid on parandamatud. Õige julmimalt".

Surmanuhtlus on ühiskonnale kaitseks nende vastu. Sellega kõrvaldakse parandamatu kurjategija jäädavalt ühiskonnast ja tema ei saa enam uusi inimelusid hävitada. Eeldades, et protsess täiesti õige on pole paremat iso-leerimiseabinõud kui surmanuhtlus. oma venna, isa korduvalt Eeltoodu tõestuseks esitakse rida kurjategijaid, kes sammusid kuriteolt kuriteole. (31)

August Põrm, 1920 a. opteerus Eestisse, väejuuksik, 1922a. saatis korda rea vargusi, 1923 tulesüütamise pärast paigutati vanglasse, kust 1926 põgenes, pani toime vägistamise katse, mörvas, korduvalt röövis, tappis ja vägistas kooliõpilase, korduvalt varastas, põgenes Lätti, kus tabati ja poodi. egevus, röövimine ja tapmine, muutub nendele

Tulesüütamise pärast istudes vanglas kirjutas vanematele: "Kas tõesti olete nii häbematud, et teie ei raatsi minule selle raske elu sees sugugi abiks olla. Kas arvate, et mina teile võlgu jään. Ei sugugi, minu kättemaks on teile kibedam kui teie oma. Ärge ärvake, et minu käsi ei jõua teile seda häbematust kätte maksta. Ärge arvake, et nismist, peab ühiskond sarnaseid kurjategijaid kõrvaldama enesest surmanuhtlusega.

mina nende müüride vahele kõngen. Veel 1 aasta ja teie saate oma palga kõige julmimalt".

Kr. See poja kiri vanematele iseloomustab kõige selgelt selle kurjategija iseloomu.

Karl Leetberg. Juba 14 aastaselt vägistas, korduvalt varastas, saatis korda rea tapmisi vägistamisega.

Aleksander Soone - lasi tappa oma venne, ise korduvalt tappis ja röövis.

R.Hannus - baptisti jutlustajana ringi rännates tappis oma ohvreid jõledalt kirvega.

R.kriminaalkomisaari küsimusele pärast kohtuotsust, mis hakkaks Hannus tegema kui armu saaks, vastas tema, et seda sama mis enne s.o. hakkaks jätkama oma mõrtsukatöid.

Eeltoodud näited iseloomustavad parandamatuid kurjategijaid. Kuritegevus, röövimine ja tapmine, muutub nendele kireks. Üks kuritegu tiivustab teist.

Karistus, mis kuriteole järgneb, muudab teda veel metsikumaks ja v^{al}galst vabanedes kuritegu järgneb kuriteole nagu kättemaksuks.

Need kurjategijad kujundavad hädaohtliku kasvaja ühiskonna elavas organismis. Ja nagu kasvaja kõrvaldakse organismist, peab ühiskond sarnaseid kurjategijaid kõrvaldama enesest surmanuhtlusega.

Surmanuhtlus meie K r i m i n a a l s e a d u s t i k u s .

Kr.S. § 2 põhjal süütegude eest määratavate karistuste hulgas esineb surmanuhtlus. Surmanuhtlus on raskeim peakaristustest. ⁽³²⁾ Kr.S. väljatöötamise komisjon motiveeris surmanuhtluse sisseviimist järgmiselt:

"Vene U.N.S. väljatöötamise komisjon alguses kavatses surmanuhtlust üldse mitte sisse võtta, kuna selle karistuse vastuvool seltskonnas ja teaduseski suur oli. Kuid arvesse võttes arvustusi väljatöötatud kava kohta, eriti välismaa kriminalistide omi, leidis vene U.N.S. väljatöötamise komisjon siiski olevat tarviliku surmanuhtlust sisse võtta.

Selle karistuse tarvitamine eriosas oli aga väga piiratud. Surmanuhtlusega oli ähvardatud ainult osa riigivastaseid süütegusid, kuna n.n. üldsüütegude hulgas see sanktsioon puudus.

Peale nimetatud quasi liberaalsete voolude vene seltskonnas, mis muidugi mõju avaldasid, oli vene oludes veel teine põhjus, mis võimaldas surmanuhtluse kui mitte väljajätmist, siis vähemalt tunduvat piiramist. U.N.S. kui ka N.S. oli karistusena tarvitusel asumisele saatmine; sellega

saadi kriminaalpoliitiliselt peaaegu sedasama kätte, mida surmanuhtlusega - süütegija jäädavalt eraldamist seltskonnast või vähemalt sellest ümbrusest, kus süütegija elas või kus tema oma süüteo korda saatis. Ühes sellega katsuti ka Siberi koloniseerimist arendada.

Need põhjendused surmanuhtluse väljaheitmiseks või kitsendamiseks puuduvad aga meie oludes täiesti, kuna asumisele saatmiseks puudub meil vastav territoorium; ka kriminaalõigus ei eita surmanuhtlust karistusena. Kriminaalpoliitiliselt peab aga tähendama, et meie oludes peale üleulatunud rahutuid aegu seesuguse radikaalse karituse järele on möödapääsemata tarvidus. Sõda on nii demoraliseerivalt mõne liigi kurjategijate peale mõjunud, et nende parandamiseks tagedasti lootusi ei ole. Teisest küljest on kahtlemata tähtis surmanuhtluse generaalpreveneeriv mõju.

Kõigil neil kaalutlustel leidis komisjon tarviliku olevat surmanuhtlust kui karistust sisse jätta ja tema tarvitamist ka mõne üldsüüteo peale laiendada.

1928.a. Kr.S. arutamisel Riigikogus võeti palju sõna surmanuhtluse üle. Komisjoni aruandja Jõeäär pidas viie-

tunnilise kõne surmanuhtluse vastu. Surmanuhtluse sisse-
viimise vastu kriminaalseadistikku olid pahempoolsed ja
osa keskerakondlasi, kuna poolt olid parempoolsed.

Nimelisel hääletusel surmanuhtluse vastu oli 38,
poolt 43 ja erapooletuid 2, millega surmanuhtlus Kr.S.
jäi.

Riigikogu protokollidest nähtub, et surmanuhtluse
vastased väidavad: suurem osa kaasaja teadlastest on sur-
manuhtluse eitajad. Kriminaalõiguses rohkem ja rohkem
loobutakse kättemaksu põhimõttest ja asendakse see ümber-
kasvatuse põhimõttega. Suurema väitena tuuakse ette sur-
manuhtluse parandamatust seoses kohtu vigadega. Rõhutakse ,
et ajaloo näeme meie korduvalt traagilisi juhtumeid, kus
süütuid inimesi on mõistetud surma. Peale juriidiliste
väidete surmanuhtluse vastu esitakse veel palju moraal-
seid ja eetilisi seisukohti.

Surmanuhtluse pooldajad väidavad aga, et surmanuht-
luse sisseviimisel seadustikku pole väljutud
teooriatest, vaid puht tegeliku elu seisukohast. (23)

Kriminaalseadustikus ähvardab surmanuhtlus süüdlast
vājārgmiste süütegude eest:

§ 74. Süüdlast Eesti Vabariigis põhiseadusega maksmapandud riigikorra vägivaldses muutmises või Vabariigi küljest mõne tema osa vägivaldses lahutamiseks karistatakse surmanuhtlusega.

Sama karistuse alla langeb ka süüdlane selle raske kuriteo katses.

§ 80. Eesti Vabariigi kodanikku, kes süüdlane selles, et ta oli ahiks või toeks vaenlasele Eesti Vabariigi vastu sihitud sõjaliste või muude vaenuliste tegude juures, karistatakse ja kui see abi või toetus vaenlasele seisib:

1) selles, et temale väeosa, komando, kindlustatud koht, sõjasadam, sõjalaev või soja lennuriist ära anti, ära anda katsuti, või neilt võeti kaitsevõimalus vaenlase vastu;

2) selles, et väeosa või tema ülemat vaenlase poole üle minema kallutati või kihutati;

3) selles, et Eesti Vabariigi sõjajõududele vägivaldselt hakati vastu või nende kallale kiputi;

4) selles, et äraandliku otstarbega saadeti korda tapmine;

5) sarnase isiku äraandmises vaenlase kätte, kes teadvalt tähtsat sõjalist ülesannet või kohust täitis;

6) pealetungimiseks või vaenlase vastu kaitsmiseks määratud ladude või sõjaväe varustuse hävitamises, samuti maa- ja veeteede, telegraafi ja telefoni või muude väeosa-devaheliste sideabinõude kõlbmatuks tegemises;

7) salakuulamises, - siis karistatakse süüdlast surmanuhtlusega.

Samade karituste alla ja samadel alustel langeb Eesti Vabariigi kodanik käesolevas paragrahvis ettenähtud raske kuriteo eest, kui viimane oli sihitud Eesti Vabariigiga sõjaliidus seisva riigi vastu.

§ 421. Süüdlast selles, et ta tappis: 1) oma ema või seadusliku isa; 2) Eesti Vabariigi Riigivanema; 3) välisriigi riigipea; 4) salgaga; 5) viie aasta jooksul pärast karistuse ärakandmist tappmise eest, mis ette nähtud §§ 420 - 422, karistatakse surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

§ 555. Süüdlast võõra vallasvara riisumises omastamise sihiga meelemõistuseteta olekusse viimise, kehavigastuse, karistatava ähvarduse või isiku kallal vägivalla tarvitamisega ja kui see röövimine saadeti korda tappimisega, salgaga, isiku poolt, kes oli kandnud mitte vähem kui kolmel korral karistust varguse, röövimise, väljapressimise või kelmuse eest, enne

*dest. Surmanuhtluse määrusest vabastatakse
süüdlast, kes järele on jäetud.*

viie aasta möödumist, arvates ühe seesuguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast, siis karistatakse süüdlast surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga. Samade karistuste alla ja samadel alustel langeb süüdlane § 519 nimetatud dokumendi või kirjavahetuse riisumises käesolevas paragrahvis nimetatud tingimustel.

Esimesel ja teisel juhul on surmanuhtlus ette nähtud ainsa karitusemäärana, kolmandal ja neljandal juhul on juba antud kohtule laiemad piirid: valida karistusena kas surmanuhtlust või tähtajata sunnitööd. Tapmise juures peab kohus arvestama kõiki tapmisega kaasasolevaid asjaolusid, sest tapmine võib sündida mitmesugustel motiividel ja võivad esineda pehmendavad asjaolud.

Riigikogult 1929.a. vastuvõetud K.S. järgi oli röövmõrtsukatöö karistatav tähtajata sunnitööga, kuid hiljem täiendati § 555 kolmas lõige tapmisega ja röövmõrtsukatöö tunnistati karistatavaks surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Kr.S. maksmapanemise seaduse motiividel röövmõrtsukate surmanuhtlusega karistamise võimaluse ettenägemist õigustab asjaolu, et röövimine tapmisega on üks raskematest kuritegudest. Surmanuhtluse vajalikkusest röövmõrtsukatele motiivideks jäämiselt.

"Nagu tegelik elu on näidanud, ei hirmuta tähtajata sunnitöö röövmõrtsukaid, kuna röövimist tapmisega võrdlemisi sagedasti korda saadetakse ja niivõrd julmalt, et selle juures terved perekonnad ära tapetakse isegi korduvalt kuni tabamiseni. Sääraste kurjategijate suhtes peab olema võimalus surmanuhtluse määramiseks, kuna nende kinnipidamisel vangistusasutises ei ole mingit mõtet.

Praegu kehtiva korra järgi võib röövmõrtsukatele surmanuhtluse määrata sõjakohus, kui röövmõrtsukatöö on korda saadetud kaitseseisukorra piirkonnas; kui see on aga korda saadetud väljaspool seda, siis surmanuhtlust määrata ei saa.

Tegelikult on sõjakohtu poolt kaitseseisukorra piirkonnas korda saadetud röövmõrtsukatööde eest surmanuhtlused määratud ja need ka armuandmata täide viidud, kuna röövmõrtsukad, kes väljaspool seda piirkonda on kuriteo või veel mitu säärast kuritegu korda saatnud ja veel julmimalt, on pääsnud ainult eluaegse sunnitööga. Et säärane vahetegemine seda liiki kurjategijate juures olenevalt sellest, kus nad kuriteo korda saatnud, on täiesti põhjendamatu ja ebaõiglane ei vaja erilist seletamist."

Surmanuhtlus Kr.S. ei kuulu rakendamisele alaealiste (§ 55 ja 57) kõigi naisisikute ja 70 aastaseks saanud meesisikute suhtes (§ 58).

Surmanuhtlust võib küll koostada teiste karistustega (§ 61), mitte aga liita (§ 67).

Kr.S. § 18 põhjal surmanuhtlusele või sunnitööle mõistmisega käib kaasas riigi ja omavalitsuse teenistuskohalt tagandamine ja riikliku pensioni, sõjaväeliste auastemete, autähete ning aumärkide kaotus.

Omandatud õiguste kaotus on obligatoorne surmanuhtluse korral. Nende õiguste kaotus on lõplik ega kuulu restitueerimisele. Selle tõttu ei võiks nende tagasiandmine ka armuandmise aineks olla. (K.Saarmann ja K.Matto). ⁽³⁴⁾

Surmanuhtluse täidesaatmine meil.

Meie Kr.S. § 12 põhjal surmanuhtlus saadetakse täide
mittevalikult ^{a/}poomise või surmamõistetute soovil, mürgitamise
läbi. (36)

Kr.S. väljatöötamise komisjon selle paragrahviga jättis
maksma UNS § 15 ettenähtud korra, mille järgi surmanuhtlus
täide saadetakse poomise läbi, kuid uuendusena esineb võima-
luse andmine surmamõistetutele otsust täide saata lasta ka
mürgitamise läbi. Komisjon kaalus läbi kõik tema teada ole-
vad surmanuhtluse täidesaatmise viisid : mahalaskmine,
giljotiin, kirves, mõök, garrott, elektritool, poomine ning
jäi peatuma poomise juurde. Sest poomine on vastuvõetav,
et tema igal juhul halvab kohe surmamõistetute mõistust ja
seeläbi temalt võtab igasuguse valu ja piinatunde. Selle
seisukohaga ühines vastava järelepärimise peale ka ülikooli
arstiteaduskond. Et aga arvatavasti suurema hulga süüdimõis-
tetute peale teadmine, et poomise-surm ees seisab hingeli-
selt väga rüsuvalt mõjuda võib, otsustas komisjon alterna-
tiivselt täidesaatmise viisi tarvitusele võtta: surmamõis-

tetule, kellel on küllalt hingelist jõudu, kuid kes poomist põlgab, võimaldada mürgitamise läbi surra. Vastava järelpärimise peale seletas ülikooli arstiteaduskond, et võimalik on joogi või söögi sees võetud mürgise aine läbi kiirelt ja valuta surra. (Kr.S. motiivid). ⁽³⁶⁾

Vaielustel Riigikogus surmanuhtluse täidesaatmise vii- side üle toodi vastuväidetena surmanuhtluse valiku võimaluse vastu, et see tekitab raskeid hingelisi piinu ega ole hu- maanne. Ühtlasi on see sundimine inimest enesetapmisele ja valikuvõimaluse andmine surmamõistetule on põhimõtteliselt vastuvõtmatu.

Veel pooldatakse poomist asetada mahalaskmisega. Kõik muudatuseesitised lükatakse tagasi ja enamusega võetakse vastu Kr.S. § 12. ⁽³⁷⁾

Surmanuhtluse täitmise kord on ettenähtud Kp.S. §§ 693- - 703. ⁽³⁸⁾

Surmanuhtlus viiakse täide prokuröri korraldusel ja valvel mitteavalikult ühes neist vangistusasutistes, kus on sellekohased ruumid ja abinõud. Otsuse täitmist ja ette- valmistusi selleks juhatab tegelikult vangistusasutise direktor.

Kp.S. § 695 täitmisel, mis määrab, et surmanuhtlus tuleb

Mürgitusvahendi koosseisu ja kaalu määrab Tervishoiu- ja hoolekande valitsus. Surmamiseks valitud mürk peab olema valuta ja kiirelt surmav.

Kui surmamõistetut kinni peetakse vangistusasutises, kus sisseseadet surmanuhtluse täitmiseks ei ole, siis viiakse ta üle prokurööri korraldusel lähemasse vangistusasutisse, kus vastav sisseseade olemas. Surmanuhtlus viiakse täide mitte varem kui 24 tundi ja mitte hiljem kui 48 tundi pärast seda, kui prokurööri vastav kirjalik korraldus vangistusasutises saadud.

Kui surmanuhtluse täitmiseks tekib takistus, teatab vangistusasutiste direktor neist viivitamata prokuröörile, oodates ära neile järgnevad korraldused.

§ 696 ei määra ega leidu ka motiivides millised asjaolud võivad alla surmanuhtluse täitmise takistajaks.

Siin võivad aga tekkida mõningaid raskusi, näiteks, kui surmamõistetu haigestub nii raskesti, et kõrge palaviku mõjul kaotab täielikult teadvuse. Siin ei saa surmamõistetut teostada surmamisviisi valikuõigust. Ühtlasi pole mõeldav surmaotsuse täideviimine mittesüüdiva inimese juures.

Surmanuhtluse edasi lükkamiseks tekivad aga raskused Kp.S. § 695 käsitamisel, mis määrab, et surmanuhtlus tuleb

täide viia mitte varem 24 ja mitte hiljem 48 tundi pärast vastavat prokurööri kirjalikku korraldust.

Surmanuhtluse täitmisel võib veel juhtuda olukord, kus surmamiseks antud mürk, kas mürgi koosseisu koostaja eksituse tõttu või sihilikult oli koostatud nii, et ei ole surmav, vaid viib surmamõistetud raskesse minestusse, millest viimane pärast toibub.

Tekib küsimus kas sundida hukatavat uut annust müрки võtma või surmanuhtlus täide saatmata jätta.

Surmanuhtluse täitmise ettevalmistuse ajal on surmamõistetul õigus üksikkambris kokku saada oma abikaasaga, ülenevate ja alanevate sugulastega, vendade ja õdedega, oma usutunnistuse vaimulikuga ja oma kaitsjaga, samuti ka notariga selle teenistuskohustesse kuuluvate toimingute tegemiseks. Kui surmamõistetud ja nimetatud isikud soovivad, teotub kokkusaamine valve juuresolekuta.

Kokkusaamine lõpetatakse vangistusasutise direktori korraldusel hiljemalt üks tund enne ettevalmistusaja lõppu. Surmanuhtluse täitmise täpse aja teatab vangistusasutise direktor prokuröörile, kelle korraldusel vastav otsus täide saadetakse. Nimetatud ajaks ilmub vangistusasutisse prokuratuuri esindaja ühes oma sekretäriaga.

Surmanuhtluse täitmise juures viibivad ka vangistus-
asutise arst ja tarvilik arv valvureid, ühtlasi kutsutakse
surmamõistetud soovil ka tema usutunnistuse võimalik. Surma-
nuhtlust teostavad eriti selleks palgatud isikud, kelle nimed
hoitakse täielikus saladuses ja kelle vaevatasu väljamaksmine
tõestatakse sellekohase aktiga tasu saajalt aalkirja võtmata. (39)

Pärast surmamõistetut toomist surmamisruumi avaldab pro-
kuratuuri esindaja temale seadusjõusse astunud kohtuotsuse,
milles temale surmanuhtlus määratud; vastavaid juhtudel ka
armuandmisepääl ve tagajärjeta jätmise, ja küsib temalt, kas
ta soovib, et surmanuhtlus täide saadetakse mürgitamise teel.

Selle järele teeb prokuratuuri esindaja korralduse van-
gistusasutise direktorile surmanuhtluse täitmiseks. Viimase
korraldusel annab surmanuhtluse teostaja surmamõistetule
tarvitada mürgitusvahendi, kui ta on soovinud surmanuhtluse
täidesaatmist mürgitamise teel. Kui surmamõistetut viie minuti
jooksul ei ole mürgitamisega lõpetanud oma elu, teostatakse
surmanuhtlus poomise teel. Pärast surmanuhtluse täitmist tees-
tab vangistusasutise arst suuliselt surma saabumist, mille
järele prokuratuuri esindaja koostab surmanuhtluse täitmise

kohta akti, millele peale prokuratuuri esindaja alla kirjutavad vangistusasutise direktor, arst ja prokuröri sekretär.

Surmatu laip maetakse vangistusasutise direktori korraldusel või saadetakse ülikoolile teaduslikuks ots-
tarbeks.

Sellega, et surmatu laip maetakse vangistusasutise direktori korraldusel ei ole mõeldud, et igal juhul peab laip maetama vangistusasutise poolt, vaid on antud võima-
lus vangistusasutise direktorile laipa riigi kulul matta või omastele viimaste sellekohasel soovil matmiseks välja anda. Komisjonis kaaluti muuseas ka küsimust, kas ei tuleks laip omastele igal juhul matmiseks välja anda. Viimast seisukohta enamik ei pooldanud, põhjusel et mõnel juhul võidaks surmatu matust ära kasutada riigivastaseks demonst-
ratsiooniks.

oooooooo

Sellepärast võime julgestihelda: kind jõuab aeg, mil surma-
nuhtlus on kadunud ja teda õudusega meenutakse karistuste
ajaloo.

oooooooo

N o t a e .
K O K K U V Õ T E .

Surmanuhtluse ajalugu.

1. D.Brill. Učenie o prestupnosti i merah kazni i naiz.
Leh Surmanuhtlus karistusena on ajaloo nõudnud lugema-
tuid ohvreid, võimutsenud mitmesugustel viisidel, kaas-
tanud julmi piinamisi ja veel tänapäeval omab karistuste
hulgas küllaltki tähtsa koha. iguse ajalugu. Leht. 135.
4. Ibi Siiski, võime tähele panna, et surmanuhtluse võim
järkjärgult kahaneb. ltk. 108.
6. A. Surmaga karistatavate süütegude arv on kahanenud
jõudsalt, armuandmiste protsent tõusnud. Century
"Oigus" ref.
8. A. Jöskkr. Op.cit. ltk. 132.
9. "Vanad kirikusestunud kangelased" M. K. art. "Vanad kangelased"
olevad tseremooniad on kadumas, täidesaatmise aeg kesk-
päevalt muutunud varahommikusteks tundideks ja kaasajal
otsitakse teid, et surmanuhtlust täide saata võimalikult
kiirelt ja valuta. logia 1935. ltk 707 - 802
11. W.Gernet. Op.cit. leht 34.
12. E.Kohlrausch. Op.cit. ltk. 802 - 803.
13. Ibi. ltk 806 - 809.
Surmanuhtluse täidesaatmise viisid.
14. H.Franniger. Der Vollzug der Todesstrafe in Schweizerische
ajaloos. hrift für Strafrecht. Bern 1918. ltk. 312 ja 368.
W.Gernet. Op.cit. ooo000ooo
15. W.Gernet. Op.cit. ltk. 105.

1

N o t a e .

=====

18. Ibidem lhk. 106.
Surmanuhtluse ajalugu.
17. Ibidem lhk. 107.
1. D.Drill. Učenie o prestupnosti i merah borjbo s neju.
Lehk.37 - 39.
- Jõeäär. Kriminaalseadustik III lisa. Lehk.126.
19. M.Gernet. Op.cit.lhk.109-112.
2. M.Gerent. Smetnaja kaznj. Lehk 3.
20. Ibidem lhk.113-113.
3. P.Bonfante - E.Ein. Rooma õiguse ajalugu. Lehk. 185.
- H.Pfenniger. Op.cit.lhk.364-368.
4. Ibidem. Lehk.379.
- Surmanuhtluse hinnang.
5. M.Gernet. Op.cit. lhk.108.
21. D.Drill. Op.cit. lhk. 100.
6. A.Jõeäär. Op.cit. lhk.131 - 132.
22. Ibidem. lhk.105.
7. M.Colvert. Capital Punishment in the twentieth Century
"Õigus" ref.
23. Ibidem. lhk.102.
8. A.Jõeäär. Op.cit. lhk.132.
9. "Vanad kirikuraamatud kõnelevad" M.K.art."Vaba Maas".
Juuli 1937.
25. M.Gernet. Op.cit.lhk.146-148.
10. E.Kohlrausch. "Todesstrafe" in Handwörterbuch der Kriminologie 1935. lhk 707 - 802.
26. Ibidem. lhk.48-149.
11. M.Gernet. Op.cit. leht 34.
12. E.Kohlrausch. Op.cit. lhk.802 - 803.
13. Ibidem. lhk 806 - 809.
29. Surmanuhtluse täidesaatmise viisid. lhk.1132.
14. H.Pfenniger. "Der Vollzug der Todesstrafe im Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht." Bern 1918. lhk. 312 ja 368.
31. Andmed kurjategijate üle Rakvere kriminaalkomissariid.
- M.Gernet. Op.cit. lhk. 104.
15. M.Gernet. Op.cit. lhk. 105.

Surmanuhtlus meie kriminaalseadustikus.

- 16. Ibidem lhk. 106.
- 17. Ibidem lhk.107.
- 18. H.Sanson. Denkwürdigkeiten der Scharfrichterfamilie Sanson, lhk. 90-94.
- 19. M.Gernet. Op.cit.lhk.109-112.
- 20. Ibidem lhk.112-133.
- H.Pfenniger. op.cit.lhk.364-368.
- Surmanuhtluse hinnang.
- 21. D.Drill. Op.cit. lhk. 100.
- 22. Ibidem, lhk.105.
- 23. Ibidem, lhk.162.
- 24. Ibidem, lhk.163.
- M.Gernet. Op.cit. lhk.144-145.
- 25. M.Gernet. Op.cit.lhk.146-148.
- 26. M.Colvert. Op.cit. lhk 148-149.
- 26^a M.Gernet. Op.cit.
- 27. M.Gernet. Op.cit. lhk.134-140.
- 28. Ibid. 142-143.
- 29. N.Tagantsev. Russkoe ugolovnoe Pravo 2 k. lhk.1132.
- 30. M.Gernet. Op.cit. lhk.144.
- 31. Andmed kurjategijate üle Rakvere kriminaalkomissariilt.

Surmanuhtlus meie kriminaalseadustikus.

- 32. K.Saarmann ja K.Matto. Kriminaalseadustik lhk.4.
- 33. A.Jõeäär. Op.cit. lhk.126 - 160.
- 34. K.Saarman ja K.Matto. Op.cit. lhk.15.
- 35. Ibidem lhk 286.

Surmanuhtluse täidesaatmine meil.

- 36. K.Saarman ja K.Matto. Op.cit. lhk.14.
- 37. A.Jõeäär. Op.cit. lhk.161 - 163.
- 38. K.Räägo. Kriminaalprotsessi õpperaamat lhk.423.

Kriminaalkohtupidamise seadustik ühes seletuskirjaga.

- 39. K.Räägo. Op.cit.lhk.424.

"Et hoida täielikku saladust, siis on surmanuhtluse tegelik täidesaatja rõivastatud rüüsse, kus ka nägu on kaetud".

oooo00000ooooo

- 10. Kriminaalkohtupidamise seadustik ühes seletuskirjaga. Tallinn 1934a.
- 11. H.Sachsen. Denkwürdigkeiten der Scharfrichterfamilie Sachsen. Leipzig 1924a.
- 12. N.Kann. Feodalism. Tallinn 1919.a.
- 13. R. Räägo. Kriminaalprotsessi õpperaamat. Tallinn 1937.

oooo00000ooooo

Osundatud allikad.
=====

1. M.Gernet. Smertnaja kaznj. Moskva 1913 a.
2. D.Drill. Učenie o prestupnosti i merah brjbö sneju. Peterburg 1912a.
3. E.Kohlrausch. "Todesstrafe" in "Handwörterbuch der Kriminologie" ¹⁰ 16.Lieferung. Berlin Leipzig 1935a.
4. H.Pfenninger. "Der Vollzug der Todesstrafe" in "Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht" 31. ^{7. Jg.} Bern 1918.a.
5. M.Colvert. Capital Punishment In The Twentieth Century. "Öigus" ref.1923a.
6. P.Bonfante - E.Ein. Rooma õiguse ajalugu Tartu 1930a.
7. A.Jõeäär. Kriminaalseadustik. Tallinn 1929a.
8. N.Tagantsev. Russkoe Ugolovne Pravo 2.k. 1902a.
9. K.Saarmann ja K.Matto. Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 1937a.
10. Kriminaalkohtupidamise seadustik ühes seletuskirjaga. Tallinn 1934a.
11. H.Sanson. Denkwürdigkeiten der Scharfrichterfamilie Sanson. Leipzig 1924a.
12. N.Kann. Feodalism. Tallinn 1919.a..
13. R. Raago. Kriminaalprotsessi õppeaamat. Tartu 1937.

oooo000ooo